

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

Archiv obce Dolní Metelsko

1930–1945 (1946)

Inventář

EL NAD č.: 290

AP č.: 375

Mgr. Jana Hrušková

Horšovský Týn 2012

Obsah

Úvod:	
I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	3
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	4
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	4
Seznam použité literatury a pramenů	5
Inventární seznam	6

I. Vývoj původce archivního fondu

Dolní Metelsko leží 4,5 kilometru severozápadně od Horšovského Týna nad soutokem Křakovského a Metelského potoka. V písemných pramenech se ves Metelsko, zatím blíže nespecifikovaná, poprvé objevuje roku 1115 jako majetek kladrubskeho kláštera. Teprve v poslední čtvrtině 14. století se objevuje přívlastek Horní (Superior) pro odlišení od Metelska Dolního (Inferior).

Ves bývala v minulosti obklopena několika rybníky, z nichž největší, rozkládající se jižně od vsi a nazývaný „Underer Weiher“, byl zrušen kolem poloviny 19. století. Jihovýchodně od vsi, poblíž hráze tohoto rybníka, se nacházel panský dvůr.

V polovině 18. století zde žilo 10 hospodářů a v roce 1838 uvádí Sommer na horšovskotýnském panství ves Unter Medelzen s 19 domy a 157 německými obyvateli, panským dvorem a ovčínem. Ves příslušela k farnímu obvodu Horšovský Týn a místní děti navštěvovaly filiální školu v Horšově, od roku 1925 školu ve Věvrově.

Zánik patrimoniální správy v polovině 19. století znamenal úplnou přestavbu správy v habsburské říši. Nejnižší správné jednotkou se staly obce a první zákonnou úpravu obecní samosprávy přineslo tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení ze 17. března 1849 (č. 170/1849 ř. z.). Na jeho základě získaly nově konstituované obce základní práva, mezi něž patřily např. svobodné volby zástupců, samostatné vyřizování vlastní agendy nebo hospodaření s obecním majetkem. Každé sídliště se muselo stát buď obcí, nebo součástí obce jako tzv. osada. Dolní Metelsko (Unter Medelzen) se stalo osadou obce Horní Metelsko (Ober Medelzen) v soudním a politickém okresu Horšovský Týn v Plzeňském kraji.

Rozloučení obce ve dvě samostatné bylo povoleno roku 1920.¹ V té době žilo v Dolním Metelsku ve 25 domech 159 obyvatel německé národnosti. Obecní samospráva se tehdy řídila novými zákony vydanými po vzniku samostatné Československé republiky (zákon č. 75/1919 Sb. ze dne 31. ledna 1919, o řádu volení v obcích, později novelizován zákonem č. 122/1933 Sb., o změnách řádu volení v obcích, a zákon č. 76/1919 Sb. ze dne 7. února 1919, novela obecního zřízení). Působnost obcí se i dále dělila na samostatnou, do níž spadaly např. svobodné volby zástupců nebo hospodaření s obecním majetkem, a na přenesenou, která představovala všeobecnou vnitřní správu, vojenské, berní či soudní záležitosti. Z voleb probíhajících na základě vázaných kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení mělo vzejít obecní zastupitelstvo, které ze svého středu zvolilo obecní radu, tvořenou starostou a radními, a obecní komise. O fungování obecní samosprávy v Dolním Metelsku se však nezachovaly žádné informace.

Na základě Mnichovské dohody došlo v říjnu 1938 k záboru velké části politického okresu Horšovský Týn včetně Dolního Metelska. Na zabraném území poté vznikl venkovský okres Horšovský Týn spadající do kraje Cheb v říšské župě Sudety. Činnost obecní samosprávy se poté řídila tzv. Německým obecním zřízením (Deutsche Gemeindeordnung) z roku 1935.

Po skončení války převzala správu obce místní správní komise a v květnu 1946 místní národní výbor.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Dolní Metelsko tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu Dolní Metelsko. O jejich převzetí do archivu ani o ztrátách ostatních dokumentů tohoto původce se ve spisu o fondu nedochovaly žádné informace.

¹ Vyhlášeno ve vyhlášce č. 20 z 13. června 1922. *Zákoník zemský pro Čechy : ročník 1922, obsahující částky I. – XII., číslo 1 až 33.*

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Mezerovitě dochovaný archivní fond Archiv obce Dolní Metelsko, který vznikl z činnosti Obecního úřadu Dolní Metelsko (Gemeindeamt Unter Medelzen), zachycuje období let 1930–1945 (1946).

Tento archivní fond nebyl dosud pořádan a podle záznamů ve spisu o fondu v něm v minulosti nebyla provedena ani vnitřní skartace. Současné pořádní a inventarizace archivního fondu se řídily metodickým návodem na pořádní a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (č. j. AS/1-284/2000) a metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010).

Podle zápisu v evidenci PEvA se v tomto archivním fondu měly nacházet dva kartony spisů o rozsahu 0,20 bm. Přehodnocením diplomatické kategorie archiválií se změnila skladba a počet evidenčních jednotek, tudíž po inventarizaci obsahuje archivní fond Archiv obce Dolní Metelsko 7 úředních knih a 2 kartony spisů. Celkový rozsah archivního fondu činí 0,22 bm. Došlo rovněž ke změně časového rozsahu, který byl dříve stanoven pouze orientačně na roky 1930–1940, zatímco nyní je určen roky 1930–1945 (1946). Knihy inv. č. 7, 8 a 10 přesahují dobu existence obecního úřadu, jelikož obsahují i několik zápisů z činnosti místní správní komise.

Účetní knihy a spisy nejsou vedeny pro roky kalendářní, nýbrž účetní (1. 4.–31. 3. následujícího roku). Rovněž české názvy těchto knih nejsou doslovným překladem názvů německých, ale kvůli snazší orientaci navazují na předválečný systém členění účetních knih.² Do účetních knih inv. č. 7, 8 a 10 začala v roce 1945 po příchodu nových českých osídlenců zapisovat místní správní komise evidenci nově příchozích obyvatel i evidenci majetku po původních obyvatelích.

Jazykem dochovaných archiválií do roku 1945 je němčina, z let 1945–1946 čeština.

Během uložení archivního fondu ve Státním okresním archivu Domažlice nebyly na archiváliích prováděny žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy a jejich fyzický stav lze označit za dobrý.

Na základě zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, náleží archiválie Archivu obce Dolní Metelsko do II. kategorie.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Dolní Metelsko poskytuje pouze velmi omezené informace o dějinách obce. Většina archiválií (inv. č. 5–14) se týká finančního hospodaření obce. Kromě toho se však dají zjistit například i informace o elektrifikaci obce a následných dodávkách elektřiny (inv. č. 1). Vzhledem k tomu, že se nedochovaly žádné knihy ani spisy s evidencí obyvatel, je možné dohledat soupisy obyvatel obce ve spisech inv. č. 3, 4 a 11.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Dolní Metelsko uspořádala a archivní pomůcku zpracovala ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v lednu 2012 Jana Hrušková.

V Horšovském Týně dne 13. 6. 2012

Jana Hrušková

² Ke změnám názvu a obsahu jednotlivých typů knih od 1. dubna 1940 viz CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 273.

Seznam použité literatury a pramenů

EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928–1948. *Paginae Historiae : Sborník Národního archivu v Praze*, 2006, roč. 14, s. 485–546.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, I. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006.

CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

LIEBSCHER, Karl. *Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz*, Bischofteinitz : Jakob Mitzner, 1903.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

MACKOVÁ, Marie. K úřadovněm a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, s. 235–240.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny. III. díl – M–Ř*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1951.

PROCHÁZKA, Zdeněk, KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko : historicko-turistický průvodce č. 9*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1998.

Průvodce po archivních fondech : svazek 3. Státní oblastní archiv v Plzni. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1976.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha : Federální statistický úřad, 1978.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen: statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band, Klattauer kreis*. Praha : J. G. Calve, 1839.

Statistický lexikon obcí v Republice československé : I. Čechy. Praha : Státní úřad statistický, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha : Orbis, 1934.

Tereziánský katastr český, svazek 2. Praha : Archivní správa Ministerstva vnitra, 1966.

TRAJER, Johann. *Historich-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*. České Budějovice, 1862.

Unser Heimatkreis Bischofteinitz mit den deutschen Siedlungen im Bezirk Taus. Furth im Wald : Heimatkreis Bischofteinitz, 1983.

ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ČADKOVÁ, Iva. *Berní rula 24 : díl II. kraj Plzeňský*. Praha : Státní ústřední archiv, 2002.

Zákoník zemský pro Čechy : ročník 1922, obsahující částky I. – XII., číslo 1 až 33.

Inventární seznam

I. SPISY

1	Elektrifikace obce	1930–1943	N 1
2	Školství (financování škol v Horšovském Týně)	1941–1943	N 1
3	Záležitosti daňové a katastrální (mj. pozemková daň)	1941–1942	N 1
4	Zemědělství (užívání zemědělské půdy)	1944	N 1

II. ÚČETNÍ MATERIÁL

1. Účetní knihy

5	Hlavní kniha – příjmy (Sachbuch für Einnahmen 1941)	1941–1942	K 1
6	Hlavní kniha – výdaje (Sachbuch für Ausgaben 1941)	1941–1942	K 2
7	Hlavní kniha – výdaje 1942–1943 (Sachbuch Ausgaben 1942) Soupis nově příchozích obyvatel 1945–1946 Policejní přihlášky a odhlášky 1946	1942–1945 (1946)	K 3
8	Pokladní deník – výdaje 1942–1943 (Hauptbuch Ausgaben 1942) Soupis vkladních knížek a peněz na hotovosti odebraných Němcům a nábytku zanechaného Němci v usedlostech 1945–1946	1942–1945 (1946)	K 4
9	Hlavní kniha – příjmy 1944–1945 (Sachbuch für den Haushalt Einnahmen)	1944–1945	K 5
10	Pokladní deník – výdaje 1944–1945 (Hauptbuch Ausgaben 1944) Soupis dobytka 1946	1944–1945 (1946)	K 6
11	Výběřící seznam obecních dávek a daní 1941–1942 (Hebeliste) Pachtovné z polí a luk 1942–1943, 1945	1941–1945	K 7

2. Účetní spisy

12	Rozpočty obce	1938–1941	N 1
13	Účetní závěrky	1938–1941	N 1
14	Účetní přílohy (příjmové a výdajové doklady)	1939–1941	N 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Dolní Metelsko
Značka fondu:	AO D. Metelsko
Časový rozsah:	1930–1945 (1946)
Počet evidenčních jednotek:	9 (7 úředních knih, 2 kartony)
Počet inventárních jednotek:	14
Rozsah v bm:	0,22
Stav ke dni:	13. 6. 2012
Zpracovatel archivního souboru:	Mgr. Jana Hrušková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jana Hrušková
Počet stran:	8
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová

dne 13. 6. 2012 – č. j. SOAP/010-0442/2012